

21. 11. 2003

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náboženské a duchovní podněty v budoucí Evropě

Mnohé oblasti života Evropy jsou odkřesťanštěné, jako bylo již uvedeno, tvář katolické církve je zeslabena, mnohdy selhala ve velmi ožehavých situacích, zvláště tehdy, když selhali její reprezentanti (pedofile, homosexualita), když církvi chybí autentické svědectví a je v ní zřetelná touha po moci a jedná alibisticky.

Náboženské a duchovní podněty v budoucí Evropě

1. Realita

Mnoho lidí nejen v České republice, ale i v celé Evropě se cítí dezorientováni událostmi politickými, válečnými, teroristickými, politickými, náboženskými a ekonomickými, jsou si nejisti dosavadním hodnotovým systémem a mají dojem, že jim byla vzata naděje. Je to znamení, které přemýšlejícího člověka nemůže ponechat klidným. Klade si otázku, proč tomu tak je? Odpovědí je jistě více, ale uvedme některé:

Ztráta vědomí křesťanské kultury, nárůst praktického agnosticizmu a náboženské lhostejnosti. Evropa kdysi měla „křesťanskou duši“, která dnes, zdá se, vyvětrává.^[1] Sekularismus působí tak, že křesťanství se jeví jako relikv minulých dob; křesťanská víra už není samozřejmostí (v Čechách už vůbec ne) a nejsou známé ani předpoklady pro její vznik a růst.

Se ztrátou historické paměti a vzpomínkou na křesťanství současných lidí souvisí další jev, který lze označit jako „niterná prázdnota“ a „existenční strach“. Úbytek kněžských a řeholních povolání a neschopnost či nezájem se s konečnou platností rozhodnout k manželství signalizuje silnou autonomii člověka na straně jedné, na straně druhé jeho nestabilitu, nestálost, základní nerozhodnost k závazkům. Mnoho lidí si uvědomuje, že žije v osamění, v izolaci, v prostředí rodinné krize, v mezináboženských a etnických konfliktech. Přibývá počet chudých a nezaměstnaných lidí. Individualismus lidí je v současné společnosti velmi silný, ale zeslabuje se dispozice lidí k solidaritě, tento cit pro solidaritu se umenšuje s přicházející mladou generací. Vytváří se filosofická antropologie, avšak bez víry a vědomí Boha. Zapomnění na Boha přináší různé důsledky, např. je relativizována nedotknutelnost lidské osoby a základní lidská práva, je to ponižování lidské důstojnosti, prostor pro nihilismus a relativismus morálních principů se zvětšuje podobně jako prostor pro pragmatismus a cynický hédonismus. O to více se pak právní vědy věnují problematice euthanasie a problematice zasahování do genů a vůbec lidských zárodků a experimentování s nimi. Pravda o člověku je opomíjena a rozvíjí se „kultura smrti“, „civilizace lásky“ se jeví jako nedosažitelná utopie. Avšak člověk nemůže žít bez lásky a naděje. Naději nelze identifikovat s vědou, technikou a s konzumismem, s umělými drogami. Pevné rodinné svazky jsou zeslabeny a děti žijí s jedním rodičem, popř. v České republice narůstá počet týraných dětí. Lidé se nechávají fascinovat esoterickými východními filosofiemi, esoterickou spiritualitou. Je to vyjádření jejich projevu touhy po

duchovním životě, žízně po spravedlnosti a spokojenosti.

Znamení naděje je také realitou v Evropě. Žádný člověk nemůže žít bez perspektivy na budoucnost.

Pozitivní prvky v České republice a v Evropě lze také jmenovat výběrovým způsobem:

- otevřenost národů k dialogu
- smíření mezi národy
- rozšíření sjednocujících procesů v Evropě
- spolupráce a výměna vzájemných dober států a národů
- zdůrazňování zachování lidských práv
- touha po kvalitě života
- garance etických a duchovních hodnot
- touha křesťanů žít radikálněji podle biblických zásad
- trvalý mezináboženský dialog
- touha po ekumenickém porozumění a smíření
- touha po zachování míru a ekologické rovnováhy

2. Církev má misijní poslání

Před duchovními osobami stojí nové úkoly: chránit lidskou důstojnost a lidská práva, otevírat prostor pro duchovní život, uvádět do porozumění biblických textů.

Řeholní život má dosvědčovat uznání absolutního prvenství Boží skutečnosti, prokazovat bratrství / sesterství, péči o chudé, nejpotřebnější.

Poslání laiků ve světě má hodnotu v ocenění práce, vědy, kultury, ekologie, rodiny, výchovy, mají odvážně svědčit o Boží lásce,.

Role žen má ocenit tělesné a duchovní mateřství, práci ve výchově, ve vědě a v charitativních a sociálních službách. Ženy budou muset podporovat význam ocenění emocí, nejen racionality, samotné pak pracovat v nejširším smyslu slova na potlačení prostituce a komerčního využívání tělesnosti ženy.

3. Dialog s jinými velkými náboženství

Jedná se hlavně o židovství a Islám. Náboženský relativismus není řešením. Křesťané mají společné

kořeny s židovstvím. Je zapotřebí nadále překonávat antisemitské postoje a konat více společných bohoslužeb.

Korektní vztahy s islámem vyžadují nejen vedení odborného teologického a filosofického dialogu, ale také vytváření prostoru pro společné konání. Počet věřících muslimského vyznání je v České republice přibližně 15-20 tisíc. Křesťané i muslimové věří společně v božskou prozřetelnost. To je dost spojovací prvek pro vedení dialogu a mírového soužití. Počet příslušníků islámu v Evropě roste. V Itálii je jich 488 tisíc podle údajů Corriere della Sera ze dne 4.9.2003, s. 18. Papež apeluje na duchovní autority islámského náboženství, aby ctily náboženskou svobodu a svědomí jednotlivců, aby vyznavači islámu nebyli trestáni za konverzi ke křesťanství (bývá i smrt). Křesťané jsou v místech s převahou muslimů frustrováni. Lidé mají právo na náboženskou svobodu a musí být osvobozeni od jakékoli formy nátlaku. Evropské školství musí nabídnout studentům možnosti porozumění křesťanství, islámu a židovství. Je zajímavé, že němečtí katoličtí biskupové dovolují stavět mešity muslimům, aby tak mohli projevit svou víru. Současně nenamítají proti výuce islámu v německém jazyku. Avšak náboženská svoboda není zajišťována křesťanům v islámských zemích. Přesto tato skutečnost není důvodem, aby nemohli projevit náboženskou svobodu muslimové v Evropě. V Evropě je důležité takové jednání, kdy je veden dialog křesťanů a muslimů, snad to bude zárodek i pro růst porozumění v muslimských zemích. Řešením náboženských problémů v Evropě i mimo ni není nevědomost, netolerance, neporozumění, předsudky a strach z odlišnosti kultur.

Náboženská pedagogika má přinést respekt a úctu k náboženským projevům lidí, bude nutno porozumět psychologii těchto lidí, kteří jsou v mnoha směrech i našimi klienty (zdravotnická oblast, školství). Nová politika ve vzdělávání bude muset věnovat více pozornosti náboženské dimenzi lidí.

4. Evangelizovat život společnosti

Evangelizace kultury a inkulturace evangelia je silným podnětem katolické církve.

Evangelizace kultury je potřebná, protože má ukázat lidskému životu směr a hodnotový systém. Křesťanský duchovní postoj musí obsáhnout pojmy jako jsou rodina, škola, hospodářství, politika, volný čas, zdraví, nemoc - zde všude mají křesťané prokazovat své postoje a chování. Dokument II. vatikánského koncilu „Ad gentes“ chce více motivovat křesťany v Evropě k odpovědnosti a k poslání působit mezi jinými národy a s vírou v evangelium jim přinést vzdělanost, vědu a kulturu.

Výchova mladých lidí k víře je podstatnou záležitostí každého náboženství. Výchovou se více míní svědectví života než výuka. Přesto náboženská výuka má na školách své místo a o tento prostor usiluje křesťanství a islám. Výchova mladých lidí má vést k odpovědnosti za svůj život a k náročnosti plnění daných úkolů.

5. Pozornost vůči sdělovacím prostředkům

Význam sdělovacích prostředků je závislý na vzdělání a duchovní úrovni novinářů. Jejich zásadou bude podporovat dobro, komunikaci mezi lidmi, respektování pravdy, lidských práv a důstojnosti lidské osoby. Je správné, když lidé působící v masmédiích podporují právo a ochranu privátní oblasti svých spoluobčanů. Poslání lidí v masmédiích je sloužit pravdě, spravedlnosti, lidským, kulturním a

duchovním hodnotám. Mají probudit ve veřejném mínění respektování různorodých kultur, ochrany menšinových skupin a nejslabších lidí a v dialogu s různými společenskými skupinami mají hledat společné dobro celku.

6. Náboženské cítění v Evropě

Mnohé oblasti života Evropy jsou odkřesťanštěné, jako bylo již uvedeno, tvář katolické církve je zeslabena, mnohdy selhala ve velmi ožehavých situacích, zvláště tehdy, když selhali její reprezentanti (pedofile, homosexualita), když církvi chybí autentické svědectví a je v ní zřetelná touha po moci a jedná alibisticky. Existuje také „nová religiozita“, jakási forma synkretismu, spiritualismu, která vyjadřuje touhu po duchovním životě, který není s to církev nabídnout, protože její instituční prvky převažují a potlačují projevy spirituální. Projevy touhy po duchovním životě v Evropě existuje. V liturgii postrádají křesťané realitu „posvátna“, smysl pro tajemství není naplněn, bohoslužby vypadají jako ubohé lidské výrobky.

Církev v Evropě bude mít budoucnost, pokud to bude církev sloužící a modlící se, která dokáže opravdově slavit liturgii, která objevuje smysl pro tajemství, která je schopna pomocí liturgie předávat víru.

Život v lásce je nejpřesvědčivější. Láska k lidem nabízí podněty k angažovanosti pro sociální pomoc chudým lidem (vzděláním, kulturou, zdravím, duchem, materiálně). Mezi další úkoly křesťanů patří péče o staré lidi, péče o nemocné v nemocnicích a domovech důchodců, péče o ty, co mají bolest.

7. Manželství a rodina

Nerozlučitelnost manželství je vysokou hodnotou křesťanů, židů i muslimů (výjimky existují). Volné soužití muže a ženy mezi křesťany není dovoleno, zatímco v Evropě tento způsob života je stále častější a je zapříčiněn z mnoha důvodů. Homosexuální soužití a střídání partnerů se stává tématem velmi častým. Týrané děti a páchané násilí na ženách je zkoumáno mnoha institucemi. Ve kvalitě manželství a rodiny se jedná o budoucnost Evropy, jejího ducha či její spirituality.

8. Budovat lidsky důstojnou Evropu

Evropa, má-li mít budoucnost, nemůže žít ve válkách a sporech. Evropa musí být bezpečným místem pro své obyvatele. I člověk, který se nazve nevěřícím, nenáboženským i ateistou, má své religiózní projevy. Už to, když se člověk rozhoduje pro hodnoty nazývané pravdou, láskou, službou, i to vše má náboženský kontext. Evropa stojí před výzvou ke svému sjednocení, k jednotě mezi jednotlivými národy a kulturami. Přitakat transcenci není ostudou, spíše výzvou k úvahám. Budování právního státu a demokracie souvisí s religiozitou. Evropa potřebuje náboženskou dimenzi, která se stane základem mravního pořádku a tvorbě skutečných hodnot. Nejde vůbec o touhu vytvářet konfesní státy, ale o volnou spolupráci církve a náboženských společností se státem a její politikou, protože

zde může docházet k doplnění a výměně dober. Také spolupráce církví mezi sebou je vítanou skutečností. Právě náboženští lidé v tom nejširším smyslu slova by měli prokázat svou kompetenci v evropských demokratických a prokázat angažovanost pro společné dobro.

Role evropských a internacionálních institucí je značná. Organizace pro bezpečnost a spolupráci Evropy, Soudní dvůr pro lidská práva jsou instituce, které budou zajišťovat stabilitu v Evropské unii.

9. Závěry

Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a krajů k 1. 3. 2001 [2]

Území <i>Territory</i>	V tom			V tom				
	Obyvatelstvo celkem <i>Population, total</i>	bez vyznání <i>Non-denomi- national</i>	věřící celkem <i>Be/fevers, total</i>	Církev římsko- katolická <i>Roman Catholic Church</i>	Českobr. církev evangel. <i>Czech Evangelical Church Brethren</i>	Církev 6sl. husitská <i>Czechoslovak Hussite Church</i>	ostatní <i>Other</i>	nezjištěno <i>Not identified</i>
Česká republika <i>Czech Republic</i>	10 230 060	6 039 991	3 288 082	882 740	117 212	99 103	330 993	9 011 981
kraj/ <i>region:</i>								
Hl- m. Praha	1 169 106	787 024	286 567	206 039	16 227	17 624	46 677	95 515
Středočeský	1 122 473	770 234	262 441	212 965	11 994	13 010	24 472	89 798
Jihočeský	625 267	328 670	216 757	191 352	3 064	5 015	17 326	79 840
Plzeňský	550 688	360 347	1 335 26	1 113 983	3 971	2 925	12 647	56 815
Karlovarský	304 343	220 153	62 494	47 894	3 515	1 283	9 802	21 696
Ústecký	820 219	633 210	129 822	98 455	5 398	5 711	20 258	57 187
Liberecký	428 184	311 002	78 818	55 655	3 635	7 022	12 506	38 364
Královéhradecký	550 724	352 132	146 738	1 113 630	5 358	13 141	14 609	51 854
Pardubický	508 281	299 199	1 626 95	1 337 79	12 082	5 353	11 481	46 387
Vysočina	519 211	214 647	240 669	217 251	8 596	2 244	12 578	63 895
Jihomoravský	1 127 718	535 784	492 323	438 788	11 574	7 590	34 371	99 611
Olomoucký	639 369	344 162	236 441	207 113	4 330	7 106	17 892	58 766
Zlínský	595 010	219 807	328 516	290 817	17 154	2 233	18 312	46 687
Moravskoslezský	1 269 467	663 620	510 281	413 059	103 14	8 846	78 062	95 566

Česká republika patří mezi ty státy Evropy, kde je největší počet lidí bez vyznání a nehlásí se k žádné církvi. Náboženská lhostejnost v Čechách má své historické kořeny i zdůvodnění. Nedůvěra vůči tradičním církvím tvoří součást života obyvatelstva. Představitelům křesťanských církví se nepodařilo tuto nedůvěru prolomit ani od r. 1990. Za posledních deset let ztratily církve přes 10 % svých příznivců. K církvím se hlásí více žen než mužů, rozdíl činí přibližně 7 %. Věřící jsou převážně starší

lidé, protože v dětství ještě zažili náboženskou výchovu. Biskup Duka sám prohlásil v MF Dnes ze dne 3.5.2003, že „Určitě neděláme dost pro to, abychom oslovili mladé. Promeškali jsme spoustu času.“ V témže listu uvádí biskup Radkowský: “Úbytek věřících se bude prohlubovat. Propad zaznamenali v uplynulých letech i v západních zemích – právě kvůli orientaci společnosti na spotřebu.”

Počet příslušníků nekřesťanských společenství roste a mnohé z nich ponechávají své rity a obsahy svých idejí v tajnosti.

Ztráta prestiže a značné kredibility katolické církve v ČR na konci r. 1989 začala v diskuzích i požadavcích po návratu církevního majetku, který byl církvi vzat po uchopení moci komunisty v r. 1948. Nepodařil se prosadit dialog mezi církví a občanskou společností. Politické strany, které prosazují tradiční křesťanské hodnoty, jsou v menšině a jejich vliv na současné politické scéně postupně upadá, jak to prokazují výzkumy veřejného mínění. Neschopnost podepsat ze strany České republiky Smlouvu mezi Českou republikou a Svatým stolcem o úpravě vzájemných vztahů, zamítnuto v Parlamentu ČR dne 21.5.2003, prokazuje nejednoznačné a nedůvěryhodné postoje obyvatelstva ke katolické církvi. Česká republika je jedinou východoevropskou zemí, která dosud neuzavřela smlouvu se Svatým stolcem.

Moderní svět a civilizační hodnoty v Evropě vyrostly z křesťanské tradice, ke které se dnes mnoho obyvatel tohoto kontinentu nehlásí a odmítá ji. Česká církev se hlásí k odkazu sv. Vojtěcha a sv. Cyrila a Metoděje, mužům, kteří svůj duchovní odkaz předali našim předkům. Přesto v naší zemi je prokazatelný sklon k individualismu, je zřejmý rozhod s křesťanskou tradicí, odmítání autority a morálních nároků vyplývajících z křesťanské zvěsti. Jan Pavel II. oznamuje, že je nutno se vrátit k duchovnímu odkazu křesťanství, který vytváří možnosti duchovního sjednocení národů v Evropě a zaručuje uznání lidské důstojnosti v duchu křesťanské teologické a filozofické antropologie. Sjednocení národů v Evropě na bázi ekonomické strategie je nedostatečné a ve svých důsledcích může vést k dalšímu vytváření bariér mezi jednotlivými státy, protože značná část obyvatelstva Evropy je ohrožená chudobou.

V celé Evropě dnes panuje obava o sociální jistoty, lidé se obávají hrozící nezaměstnanosti a sociálního chaosu. Téma chudoby v zemích Evropské unie je aktuální záležitostí a stává se předmětem studia i v České republice. Práce a spravedlivá mzda k financování rodiny a důstojnému životu jsou témata, které nejsou jen typické pro křesťanské církve,^[3] ale rovněž pro studijní obor sociální práce.^[4] Evropská úmluva o lidských právech (1950), Evropská sociální charta (1961), Helsinský závěrečný akt (1975), Úmluva o právech dítěte (1989), Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a biomedicíně (1997), Dodatkový protokol k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny o zákazu klonování lidských bytostí (1998) jsou dokumenty, které prezentují všeobecnou vůli zachovat, rozvíjet a šířit pojetí o lidské důstojnosti v duchu křesťanského odkazu. Téma lidských práv a prosazování lidských práv má své odůvodnění v Bohu, protože člověk je jeho „obrazem“. Lidská osoba je základem a cílem sociálních snah.^[5] Staří latiníci tvrdili: „Hominum causa omne ius constitutum est.“ To znamená, že právo se stává tehdy právem, když jeho normy jsou tak vytvořeny, aby umožnilo dojít pravdivě k základům své vlastní bytosti. Demokracie nesprávně pochopená a založená na individualismu a popř. egoismu, na alibismu a pseudohodnotách vytváří vhodné pole pro četné konflikty i v sociální oblasti, protože chybí sjednocovací princip v množství přístupů a názorů. Etika odpovědnosti^[6] má vést lidi dobré vůle k tomu, aby dokázali diagnostikovat dobro a zlo a nenechávali zlu možnosti rozvoje.

Ekonomicky a politicky rozdělená Evropa se může sjednotit na základě metafyzických hodnot. Lidé vyznávající tyto hodnoty budou odmítat náboženskou nesnášenlivost, pozitivní euthanasii, experimentování s lidskými zárodky a klonování, náboženský fanatismus a násilné činy, které jsou

zdůvodňovány náboženskou příslušností. Je zajímavé zjištění, že někdy je horlivost zla mnohem větší než horlivost dobrých lidí v šíření dobra.

Pro obyvatelstvo České republiky i dalších zemí Evropské unie existují značné úkoly. Člověk je ten, kdo hledá pravdu.[7] Obyvatelstvo Evropské unie, tak věříme, dosáhne pochopení posledních otázek, které jsou zapsány do srdce každého člověka. Člověk tohoto kontinentu nebude vyjadřovat touhu žít v izolaci, odmítne atomismus jako styl života, ale bude žít ve společenství s dalšími bytostmi. Hodnoty příbuzné či totožné s křesťanskou tradicí přivedou obyvatele Evropy k interakci a společnému růstu, k porozumění, ke společenství a vzájemnému obohacení. Úcta k lidské důstojnosti je zárukou všeho pozitivního budoucího a společného jednání.

---

[1] Srov. B. Grom, Europa und die religiöse Ignoranz, Stimmen der Zeit 10 (2003), s. 649-650.

[2] Statistická ročenka České republiky 2002, ČSÚ, Scientia, Praha 2002, s. 765.

[3] Srov. Jan Pavel II., *Sollicitudo rei socialis*, encyklika ze dne 30.12.1987.

[4] Srov. B. Fay, *Současná filosofie sociálních věd. Multikulturní přístup*, Slon, Praha 2002.

[5] Kniha P. Bakaláře *Tabu v sociálních vědách*, Votobia, Praha 2003, je velmi diskutovanou knihou, která vyvolává pochybnosti o stejné důstojnosti všech lidí. Recenzenti této knihy (M. Frankl, M. Knížek, aj.) se velmi liší ve svých postojích a v hodnocení díla i autora knihy. Knihu považují za kontroverzní.

[6] Srov. H. Jonáš, *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technickou civilizaci*, Oikumené, Praha 1997.

[7] Srov. Jan Pavel II., *Fides et ratio*, encyklika ze dne 14.9.1998, čl.28.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)

- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Digital Fairness Act a influencer marketing – cesta ke konci roztržitosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)